

Nr 57.

Ankom till riksdagens kansli den 19 november 1946 kl. 2 em.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel, m. m., dels ock en i ämnet väckt motion.

Genom en den 27 september 1946 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 334, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

1) Lag angående ändring i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel.

Härigenom förordnas, att 9 samt 12—15 och 17 §§ lagen den 8 juni 1923 om straff för olovlig varuinförsel¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt i det följande angives samt att 18 § samma lag skall utgå.

9 §.

Tulltjänsteman, polisman eller lotstjänsteman, som anträffar egendom, vilken skäligen kan antagas enligt denna lag vara förverkad, skall taga egendomen i beslag; och åligger det beslagaren, där han själv äger anställa åtal, att så snart ske kan väcka talan vid domstol med yrkande om egendomens förverkande eller ock förfara på sätt i 17 § 2 mom. sägs. Äger beslagaren icke själv anställa åtal, skall han ofördröjligen om beslaget göra anmälan hos vederbörande åklagare, vilken det åligger att pröva, huruvida beslaget skall äga bestånd, och, därest beslaget finnes icke böra hävas, vidare förfara på sätt nyss sagts.

Vad i rättegångsbalken är stadgat om den tid, inom vilken åtal sist skall hava väckts, skall ej äga tillämpning.

12 §.

Förordnande om husrannsakan må meddelas, förutom av tullverkets vederbörande åklagare samt befattningshavare, som i allmänhet äger meddela sådant förordnande, även av tulldirektör, tullförvaltare, kustbevakningschef, kustdistriktschef eller gränsbevakningschef.

¹ Senaste lydelse se beträffande 9 § SFS 1924:226, beträffande 12 § 1938:267 och beträffande 14 § 1928:146.

Utan förordnande må tulltjänsteman företaga husrannsakan i lägenhet, som avses i 28 kap. 3 § rättegångsbalken. I övrigt äge tulltjänsteman samma rätt att utan förordnande företaga husrannsakan som enligt nämnda balk tillkommer polisman.

Till lägenhet, som avses i 28 kap. 3 § rättegångsbalken, skola även hänföras magasin, upplagsbodan och uthus.

13 §.

Förekommer mot någon, som å fartyg eller eljest ankommer från utlandet till ort, där tullförvaltning finnes, eller som anträffas vid gräns- eller kustort, anledning, att han har på sig förstucket gods, som olovligen införts, må för eftersökande av sådant gods tulltjänsteman företaga kroppsvisitation å honom. Där vederbörande chef för tull-, kust- eller gränsbevakning finner skärpning av tullkontrollen å persontrafiken från utlandet med viss lägenhet eller för viss tidrymd å någon plats oundgängligen nödvändig, må efter bevakningschefens bestämmande kroppsvisitation verkställas å envar med lägenheten eller under tidrymden från utlandet till platsen ankommande person. Sådant förordnande skall ofördröjligen underställas generaltullstyrelsens prövning men gånge likväl genast i verkställighet.

14 §.

Kroppsvisitation, som är av mera väsentlig omfattning, skall verkställas inomhus i avskilt rum eller i lämpligt utrymme i fartyg samt, om undersökningsman eller den misstänkte det äskar och det utan större omgång kan ske, i vittnens närvaro. Kroppsvisitation å kvinna må ej verkställas eller bevittnas av annan än kvinna.

Förande av protokoll och utfärdande av bevis om företagen kroppsvisitation erfordras ej, med mindre föremål, som påträffas, tages i beslag.

15 §.

Åtal för — — — generaltullstyrelsens prövning.

Om tullåklagares befogenhet i fråga om brott, som avses i denna lag, skall, om ej i arbetsordning eller eljest annat bestämts, vad angående allmän åklagare är stadgat äga motsvarande tillämpning.

17 §.

1 mom. Är fråga om förverkande av annan egendom än forslingsredskap och är ägaren ej känd eller har han icke känt hemvist inom riket eller kan eljest ej på sätt om stämning i brottmål är stadgat delgivning ske här i riket, må talan om egendomens förverkande föras mot forslare eller annan innehavare av den beslagtagna egendomen, om han kan anträffas med stämning.

2 mom. Kan ej mot någon föras ansvarstalan för olovlig befattning med egendom, som enligt denna lag tagits i beslag, må åklagaren, där fråga är allenast om annan egendom än forslingsredskap och egendomens värde upp-

skattas till mindre än etthundra kronor, i stället för att vid domstol väcka talan om egendomens förverkande meddela skriftligt förordnande, att beslaget skall tillsvidare bestå; och skall i sådant fall egendomen vara förverkad, därest icke inom en månad, sedan förordnandet meddelats, ägaren eller annan, som påstår sig äga rätt till egendomen, hos åklagaren anmäler missnöje med beslaget.

Anmäles missnöje, skall åklagaren, om ej beslaget finnes böra hävas, väcka talan vid domstol med yrkande om egendomens förverkande. Väckes ej talan inom en månad, sedan anmälan gjorts, skall beslaget gå åter.

Har förordnande enligt första stycket meddelats och anställes, innan frågan om egendomens förverkande blivit avgjord i den ordning, som ovan angivits, åtal angående olovlig befattning med de varor, förordnandet avser, skall frågan om egendomens förverkande i stället prövas i samband med åtalet; och skola förty jämlikt första och andra styckena vidtagna åtgärder förfalla.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1948; därvid gälle i tillämpliga delar vad i lagen om införande av nya rättegångsbalken finnes föreskrivet.

2) L a g

om ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin.

Härigenom förordnas, dels att 14 §, 15 § 3 mom. samt 16 och 17 §§ lagen den 20 juni 1924 med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt i det följande anges, dels ock att 18—21 §§ samma lag upphöra att gälla.

14 §.

Talan angående olovlig befattning med spritdrycker eller vin anhängiggöres och utföres vid tullmålsdomstol av tullverkets vederbörande åklagare samt vid allmän domstol av vederbörande allmänne åklagare, beslagare dock obetaget att, därest åklagaren vägrar åtala, underställa frågan prövning av närmast högre åklagare eller, därest åklagaren är tullverkets åklagare, av generaltullstyrelsen.

Därom att — — — i 3 § 2 mom.

Om tullåklagares befogenhet i fråga om brott, som avses i denna lag, skall, om ej i arbetsordning eller eljest annat bestämts, vad angående allmän åklagare är stadgat äga motsvarande tillämpning.

¹ Senaste lydelse av 17 § se SFS 1928: 145; jfr i övrigt 1943: 177.

15 §.

3 mom. Då egendom — — — nyss sagts.

Vad i rättegångsbalken är stadgat om den tid, inom vilken åtal sist skall hava väckts, skall ej äga tillämpning.

16 §.

Är fråga om förverkande av annan egendom än forslingsredskap och är ägaren ej känd eller har han icke känt hemvist inom riket eller kan eljest ej på sätt om stämning i brottmål är stadgat delgivning ske här i riket, må talan angående egendomens förverkande föras mot brukare, forslare eller annan innehavare av den beslagtagna egendomen, om han kan anträffas med stämning.

Påföljd, som i 8 § 3 mom. sägs, må ej ådömas, med mindre inteckningens innehavare erhållit underrättelse om målet i den ordning, som angående delgivning av stämning är stadgad; är inteckningens innehavare ej känd eller har han icke känt hemvist inom riket eller kan eljest ej på sätt om stämning i brottmål är stadgat delgivning ske här i riket, må i stället sådan underrättelse kungöras på sätt i 33 kap. 12 § rättegångsbalken sägs.

17 §.

Kan ej mot någon föras ansvarstalan för olovlig befattning med egendom, som enligt denna lag tagits i beslag, må åklagaren, där fråga är allenast om annan egendom än forslingsredskap och egendomens värde uppskattas till mindre än etthundra kronor, i stället för att vid domstol väcka talan om egendomens förverkande meddela skriftligt förordnande, att beslaget skall tillsvidare bestå; och skall i sådant fall egendomen vara förverkad, därest icke inom en månad, sedan förordnandet meddelats, ägaren eller annan, som påstår sig äga rätt till egendomen, hos åklagaren anmäler missnöje med beslaget.

Anmäles missnöje, skall åklagaren, om ej beslaget finnes böra hävas, väcka talan vid domstol med yrkande om egendomens förverkande. Väckes ej talan inom en månad, sedan anmälan gjorts, skall beslaget gå åter.

Har förordnande enligt första stycket meddelats och anställes, innan frågan om egendomens förverkande blivit avgjord i den ordning, som ovan angivits, åtal angående olovlig befattning med de varor, förordnandet avser, skall frågan om egendomens förverkande i stället prövas i samband med åtalet; och skola förty jämlikt första och andra styckena vidtagna åtgärder förfalla.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1948; därvid gälle i tillämpliga delar vad i lagen om införande av nya rättegångsbalken finnes föreskrivet.

3) Fö r o r d n i n g

om ändring i förordningen den 11 juni 1926 (nr 207) angående tillverkning och beskattning av brännvin.

Härigenom förordnas, *dels* att 42 och 44 §§ förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av brännvin¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt i det följande angives, *dels ock* att 45 § samma förordning skall upphöra att gälla.

42 §.

1. Allmän åklagare samt de personer vilka särskilt förordnas att vaka över denna förordnings efterlevnad åligger att åtala förbrytelser mot densamma.

2. I övrigt — — — i tjänsten.

44 §.

Utöver vad i 28 kap. rättegångsbalken är stadgat om husrannsakan gälle om sådan förrättning för uppdragande av förbrytelse, som i denna förordning avses, eller eljest för eftersökande av egendom, som kan antagas enligt denna förordning vara förverkad, att i lägenhet, som avses i 28 kap. 3 § rättegångsbalken, husrannsakan må företagas även av polisman, då honom anbefalld tjänstgöring därtill föranleder, samt att till sådan lägenhet skola hänföras även bränneri med tillhörande lägenheter, magasin, uppslagsbodar och uthus.

Denna förordning skall träda i kraft den 1 januari 1948; därvid gälle i tillämpliga delar vad i lagen om införande av nya rättegångsbalken finnes föreskrivet.

4) Fö r o r d n i n g

om ändring i förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker.

Härigenom förordnas, *dels* att 7 kap. 19 § förordningen den 18 juni 1937 angående försäljning av rusdrycker skall erhålla ändrad lydelse på sätt i det följande angives, *dels ock* att 23 § samma kapitel skall upphöra att gälla.

7 KAP.

19 §.

1 mom. Allmän åklagare — — — mot densamma.

2 mom. I övrigt — — — i tjänsten.

¹ Senaste lydelse av 44 § se SFS 1933: 192.

Denna förordning skall träda i kraft den 1 januari 1948; därvid gälla i tillämpliga delar vad i lagen om införande av nya rättegångsbalken finnes föreskrivet.

5) L a g

angående ändrad lydelse av 2 § lagen den 13 juni 1941 (nr 402) om förverkande i vissa fall av spritdrycker och vin m. m.

Härigenom förordnas, att 2 § lagen den 13 juni 1941 om förverkande i vissa fall av spritdrycker och vin m. m. skall erhålla ändrad lydelse på sätt i det följande angives.

2 §.

Äger beslagaren — — — nyss sagts.

Anställes ej åtal inom en månad från det beslaget ägde rum, skall, om ej rätten utsatt annan tid, beslaget hävas.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1948; därvid gälla i tillämpliga delar vad i lagen om införande av nya rättegångsbalken finnes föreskrivet.

6) L a g

angående ändrad lydelse av 6—8 §§ lagen den 15 juni 1934 (nr 271) om förbud mot vissa sammanslutningar.

Härigenom förordnas, att 6—8 §§ lagen den 15 juni 1934 om förbud mot vissa sammanslutningar skola erhålla ändrad lydelse på sätt i det följande angives.

6 §.

Påträffar polisman egendom som skäligen kan antagas vara förverkad enligt denna lag, skall han taga egendomen i beslag.

7 §.

Har egendom tagits i beslag med stöd av denna lag och föres talan om ansvar för brott, som föranlett beslaget, må, även om den tilltalade är annan än ägaren till den beslagtagna egendomen, frågan om egendomens förverkande prövas i målet.

Kan ej mot någon föras ansvarstalan, som i första stycket sägs, skall åklagaren, om ej beslaget finnes böra hävas, mot ägaren väcka talan med yrkande om egendomens förverkande.

8 §.

Egendom som — — — säkert ställe.

Har egendom förklarats förverkad genom laga kraft ägande utslag, skall därmed förfaras på sätt länsstyrelsen bestämmer.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1948; därvid gälle i tillämpliga delar vad i lagen om införande av nya rättegångsbalken finnes föreskrivet.

7) L a g

om ändrad lydelse av 15 § lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 1)
angående naturminnesmärkens fredande.

Härigenom förordnas, att 15 § lagen den 25 juni 1909 angående naturminnesmärkens fredande skall erhålla ändrad lydelse på sätt i det följande anges.

15 §.

Allmän åklagare — — — i 14 § förmåles.

I övrigt äge envar rättighet att anställa åtal för sådan förseelse.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1948; därvid gälle i tillämpliga delar vad i lagen om införande av nya rättegångsbalken finnes föreskrivet.

8) L a g

om ändrad lydelse av 7 § lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 7)
angående nationalparker.

Härigenom förordnas, att 7 § lagen den 25 juni 1909 angående nationalparker skall erhålla ändrad lydelse på sätt i det följande anges.

7 §.

Allmän åklagare — — — i 5 § förmåles.

I övrigt äge envar rättighet att anställa åtal för sådan överträdelse.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1948; därvid gälle i tillämpliga delar vad i lagen om införande av nya rättegångsbalken finnes föreskrivet.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehåft en i anledning av densamma av herrarna *Johansson* i Stockholm och *Adolfsson* inom andra kammaren väckt motion, nr 570, vari hemställes att propositionen måtte avslås i vad den avsåge ökade befogenheter åt tullåklagare.

Till grund för de genom propositionen framlagda lagförslagen, vilka äro föranledda av nya rättegångsbalken, ligga av processlagberedningen i betänkande den 17 mars 1944 (SOU 1944:9 och 10) framlagda lagförslag i samma ämne. Lagrådet har den 19 juni 1946 avgivit utlåtande över sistnämnda lagförslag, därvid lagrådet lämnat förslagen utan erinran. Beträffande motiveringen till förslagen får utskottet — utom såvitt angår den av motionärerna upptagna frågan om tullåklagares befogenheter — hänvisa till nämnda betänkande och propositionen.

Mål angående olovlig varuinförsel upptagas, liksom åtskilliga andra tullmål, av tullmålsdomstol. Tullmålsdomstol är för stad, där såväl rådhusrätt som tullkammare eller på avdelningar fördelad tullförvaltning finnes, stadens rådhusrätt och för annan ort rådhusrätten i närmaste stad, där tullkammare eller tullförvaltning som nyss nämnts finnes. Är i stad, där tullkammare finnes, ej rådhusrätt, må Kungl. Maj:t, om särskilda omständigheter föranleda därtill, förordna, att häradsrätt med tingsställe i staden skall vara tullmålsdomstol.

Vid tullmålsdomstol föres tullverkets talan av tullåklagare. Närmare bestämmelser om sådana åklagare äro meddelade i administrativ ordning. Enligt § 5 tjänstgöringsreglementet för tullverket den 14 december 1910 äro såsom åklagare i tullmål anställda tullfiskaler. I § 112 mom. 2 samma reglemente föreskrives, att tullverkets talan i tullmål, såvitt den ej ankommer på tullfiskal, skall föras av föreståndare för den tullförvaltning, på vilken målets redovisning ankommer. Tillika stadgas, att vederbörande åklagare har att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som i lag eller författning äro för allmän åklagare givna eller kunna varda honom av vederbörande meddelade. Enligt generaltullstyrelsens cirkulär den 4 juni 1928 skall åtal, som enligt meddelade föreskrifter ankommer på tullverkets vederbörande åklagare, om det ej åligger tullfiskal, anhängiggöras och utföras av tullförvaltaren i den stad, där den domstol finnes, som i det förevarande fallet är tullmålsdomstol.

Förutom tullfiskaler och tullförvaltare är även tullverkets ombudsman tullåklagare. Enligt § 16 mom. 2 i den för generaltullstyrelsen utfärdade instruktionen den 22 december 1922 är byrådirektören i styrelsen i egenskap av tullverkets ombudsman behörig att utan styrelsens uppdrag i varje särskilt fall fullfölja talan mot utslag i tullmål samt för övrigt å tullverkets vägnar tala och svara i alla förekommande mål.

Tullfiskaler finnas för närvarande i de tre största städerna. Tillsammans omfatta deras tjänstgöringsområden riket i dess helhet. Enligt bestämmelser i tjänstgöringsreglementet för tullverket samt generaltullstyrelsens kungörelse den 13 oktober 1924 åligger tullfiskal bland annat att vid vederbörlig domstol anhängiggöra och utföra tullverkets talan i de mål, som i behö-

rig ordning överlämnas till hans handläggning, dock att tullmål, som anhängiggöres annorstädes än vid rådhusrätt i Stockholm eller Göteborg eller domstol inom Malmöhus eller Kristianstads län, ankommer på tullfiskals handläggning endast såvitt generaltullstyrelsen förordnar därom.

I fråga om befogenhet för tullåklagare eller annan tulltjänsteman att anlita tvångsmedel äro bestämmelser meddelade i särskilda lagar och författningar. Tulltjänsteman tillkommer sålunda bland annat att under närmare angivna förutsättningar verkställa beslag samt företaga husrannsakan och kroppsvisitation. Rätt att besluta om häktning har däremot icke tillagts tulltjänsteman; ifrågakommer häktning, torde hänvändelse ske till myndighet, som enligt 19 § 9 mom. promulgationsförordningen till strafflagen är häktningensmyndighet. I enlighet härmed äger tullmyndighet icke heller gripa den, som misstänkes för brott, i andra fall än då sådan rätt tillkommer envar. Rätt att besluta om sådant kvarhållande av misstänkt person, varom förmäles i 12 mom. sagda paragraf, tillkommer icke tullmyndighet.

I det år 1939 av 1937 års *landsfiskals- och stadsfiskalsutredning* avgivna betänkandet med förslag till omorganisation av landsfiskals- och stadsfiskalsbefattningarna m. m. (SOU 1939: 9) behandlades även frågan om avskaffande av de särskilda reglerna om åklagare och forum i tullmål. Härvid anfördes, att tillräckliga skäl knappast syntes föreligga för att beträffande tullmål upprätthålla en avvikelse från eljest gällande forumregler. Enär en ändring i fråga om forumreglerna för dessa mål skulle medföra ekonomiska konsekvenser, i det att ersättning av tullmedel utginge till stadsdomstolarna för deras befattning med tullmålen, förelåge dock enligt de sakkunnigas mening skäl att låta med avskaffandet av de nuvarande forumreglerna anstå i avvaktan på en omorganisation av städernas domstolsväsen.

Beträffande de särskilda reglerna om åtal i tullmål anfördes under hänvisning till vidtagna reformer med avseende å de allmänna åklagarna, att det måste anses såsom en olägenhet, att tullåklagarna icke inginge i den allmänna åklagarorganisationen; i fråga om den åklagarverksamhet, som ankomme på dem, hade sålunda icke kunnat vinnas de fördelar, som ernåtts i fråga om de allmänna åklagarna och de mål, i vilka dessa förde talan. Såsom de mest framträdande nackdelarna i övrigt med den nuvarande tullåklagarorganisationen framhölls, att de flesta tullåklagare saknade utbildning för åklagarkallet, varför åtal i större mål stundom måste övertagas av allmän åklagare, att tullåklagarna icke ägde polisbefogenhet, varför mera omfattande utredningar måste överlämnas åt polismyndigheten eller äga rum i samarbete med dessa, samt att tullåklagarna med vissa undantag icke ägde besluta om straffprocessuella tvångsåtgärder.

Enligt vad de sakkunniga vidare framhöllö mötte emellertid även på detta område vissa ekonomiska svårigheter för en ifrågasatt reform. Ett upphävande av de nuvarande särskilda åtalsreglerna i tullmål skulle medföra, att det övertvägande antalet tullmål tillfölle städernas kommunalt avlönade åklagare, och sålunda innebära en överföring av vissa kostnader från statsverket till städerna. Med hänsyn härtill hade de sakkunniga icke ansett sig

böra framlägga något förslag till en dylik reform. Det kunde emellertid förväntas, att detta spørsmål komme att upptagas till behandling i samband med den igångsatta utredningen av frågan om polisväsendets förstatligande.

Den av de sakkunniga omförmälda ersättningen till rådhusrätterna för handläggning av tullmål har enligt kungl. brev till generaltullstyrelsen den 20 juni 1941 numera upphört att utgå.

Frågan om avskaffande av de särskilda reglerna om åklagare i tullmål upptogs på nytt av 1939 års polisutredning i dess den 14 november 1944 avgivna betänkande med förslag till förstatligande av polisväsendet i riket och åklagarväsendet i rikets städer. I betänkandet framhölls, att efter förstatligande av åklagarväsendet i städerna icke längre funnos några bärande skäl för bibehållande av de särskilda reglerna om åklagare i tullmål. Tullfiskalstjänsterna, vilka innehades såsom bisysslor, syntes utan olägenhet kunna indragas, och den åtalsrätt, som tillkomme tullfiskaler och tullförvaltare, borde överlåtas på vederbörande stadsfiskaler.

Processlagberedningen anförde i sitt ovannämnda betänkande, att frågan om ett avskaffande av de nuvarande reglerna om åklagare och forum i tullmål förutsatte viss utredning rörande därmed sammanhängande ekonomiska och organisatoriska spørsmål. Då det icke ankomme på beredningen att verkställa de undersökningar, som härutinnan kunde finnas erforderliga, ansåge sig beredningen böra utgå från att nuvarande anordningar på detta område åtminstone tills vidare skulle i stort sett bibehållas oförändrade. För att tullåklagarorganisationen skulle kunna fylla de uppgifter, som komme att åvildensamma efter den nya rättegångsordningens genomförande, ansåge emellertid beredningen vara erforderligt att tullåklagarna i större utsträckning än för närvarande likställdes med de allmänna åklagarna. Sedan befogenheten att besluta om häktning enligt nya rättegångsbalken överflyttats till rätten, borde hinder icke böra möta att tillägga tullåklagare samma befogenheter med avseende å tvångsmedel, som tillkomme allmän åklagare. En dylik reform vore enligt beredningens uppfattning påkallad av ett praktiskt behov; vissa av de olägenheter, som ansetts förenade med den nuvarande organisationen, skulle även därigenom upphöra. På tullåklagare borde i övrigt ankomma att enligt de regler, som gälde för allmän åklagare, verkställa förundersökning och annan utredning rörande brott, som vore av beskaffenhet att böra av tullåklagare beivras. I den mån vissa av de nuvarande tullåklagarna ansåges icke äga förutsättningar att rätt fullgöra vad på dem sålunda skulle ankomma, borde särskilda anordningar vidtagas. I sådant syfte kunde föreskrivas utsträckt skyldighet för tullfiskal att verkställa utredning och utföra åtal i tullmål.

På grund av vad sålunda anförts föreslog beredningen att i 15 § andra stycket lagen om straff för olovlig varuinförsel och 14 § tredje stycket lagen med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin skulle stadgas, att beträffande tullåklagares befogenhet i fråga om brott, som avsåges i respektive lag, skulle vad om allmän åklagare vore stad-

gat äga motsvarande tillämpning. Då särskilda regler angående arbetsfördelningen mellan tullåklagarna vore meddelade i administrativ ordning och även i övrigt särskilda föreskrifter rörande verksamheten kunde finnas erforderliga, ansåg beredningen dock att förbehåll borde göras för avvikande bestämmelser, som upptagits i arbetsordning eller eljest bestämts.

I *propositionen* har beredningens förslag i denna del upptagits oförändrat.

I *motionen* framhålles, att den föreslagna utvidgningen av tullåklagares befogenheter knappast kan anses vara sakligt motiverad. Vidare anföres bland annat följande.

Enligt vad som förutsättes i olika utredningar skola de nuvarande tullåklagarna och tullmålsdomstolarna försvinna. Åklagartalan i tullmål skulle under sådana förhållanden ankomma på allmän åklagare och målen behandlas vid allmän domstol. Redan av denna anledning finna vi det omotiverat att nu tilldela tullåklagarna vidgad befogenhet av det slag, som föreslås i *propositionen*. Härtill kommer emellertid, att det knappast kan anses vara motiverat att utvidga rätten att verkställa anhållanden till att även gälla de ofta relativt obetydliga förseelserna mot lagen om straff för olovlig varuinförsel. Ett anhållande av en medborgare finna vi vara ett så allvarligt ingrepp i den personliga friheten, att befogenheten till användande av detta tvångsmedel bör begränsas till vad som är absolut nödvändigt. I förevarande fall kunna vi inte finna, att förhållandena kräva en utvidgning även till tullåklagarna av rätten att företaga anhållanden.

Såsom framgår av vad ovan anförts utföres åklagartalan i tullmål av särskilda tullåklagare, i allmänhet tullfiskal eller tullförvaltare. Tullåklagare äger enligt gällande lag icke samma straffprocessuella befogenheter som tillkomma allmän åklagare. En tullåklagare äger visserligen, liksom annan tulltjänsteman, under vissa förutsättningar verkställa beslag samt företaga husrannsakan och kroppsvisitation, men rätt att besluta om häktning har icke tillagts honom. Erfordras häktning, har tullåklagare att vända sig till vederbörlig häktningsmyndighet, närmast landsfiskal, stadsfiskal eller landsfogde. I enlighet härmed äger tullåklagare icke heller sådan befogenhet att gripa och kvarhålla någon för brott misstänkt, som tillkommer de allmänna åklagarna. Då enligt nya rättegångsbalken häktning får beslutas endast av rätten, har processlagberedningen enligt uttalande i sitt betänkande ansett hinder icke vidare böra möta att tillägga tullåklagare samma befogenheter med avseende å tvångsmedel som enligt nya rättegångsbalken tillkomma allmän åklagare. Även tullåklagare borde sålunda kunna exempelvis besluta om anhållande eller reseförbud eller hos rätten göra framställning om häktning, kvarstad eller skingringsförbud.

Mot processlagberedningens förslag, vilket oförändrat upptagits i *propositionen*, ha motionärerna gjort gällande att anledning saknas att öka tullåklagares befogenheter. I främsta rummet synas motionärerna därvid rikta sig mot rätten för tullåklagare att göra anhållanden.

Till stöd för motionärernas ståndpunkt kunna tvivelutan vissa skäl anföras. Ett anhållande och även ett reseförbud innebär ett så allvarligt ingrepp

Utskottet.

i den personliga friheten att befogenheten att besluta härom endast bör tillkomma härför väl kvalificerade myndigheter. Flertalet tullåklagare hava icke någon juridisk utbildning, och de sakna erforderliga kvalifikationer för åklagaruppgifterna. Några mera kännbara olägenheter synas icke heller hava förorsakats av nu gällande inskränkningar i fråga om tullåklagares befogenhet. Emellertid komma förhållandena att gestalta sig annorlunda efter nya rättegångsbalkens ikraftträdande. Åtalet skall föregås av en förundersökning, vilken i allmänhet skall ledas av åklagaren. Allmän åklagare skall äga meddela beslut om anhållande, men sker anhållande, skall åklagaren inom viss kort tid hos rätten göra framställning om häktning. Då sådan framställning inkommit, skall rätten så snart ske kan, och, om synnerligt hinder ej möter, sist å fjärde dagen därefter hålla förhandling i häktningsfrågan. Utsättes huvudförhandling att hållas inom en vecka efter det framställningen inkom, behöver dock särskild häktningsförhandling icke äga rum. Avgörandet av häktningsfrågan får då anstå till huvudförhandlingen. Vid förhandling i häktningsfrågan skall talan föras av den som yrkat häktning.

I händelse av bifall till motionärernas förslag, att tullåklagare icke skall äga meddela beslut om anhållande, skulle i fråga om brott som sådan åklagare har att åtala rätt att anhålla i stället tillerkännas allmän åklagare. Vissa komplikationer skulle då komma att uppstå beträffande utförande av talan vid behandling av frågan om häktning, i det att antingen både den allmänne åklagare, som verkställt anhållandet, och tullåklagaren behövde vara närvarande eller åt tullåklagaren finge överlåtas att föra talan även i häktningsfrågan, fastän han icke verkställt anhållandet.

Det bör vidare uppmärksammas, att i rikets tre största städer finnas tullfiskaler, vilka tjänstgöra såsom tullåklagare vid därvarande tullmålsdomstolar och i viss utsträckning även vid andra tullmålsdomstolar. Då tullfiskalerna ha juridisk utbildning, saknas för deras vidkommande anledning att icke tillerkänna dem samma straffprocessuella befogenheter som tillkomma allmän åklagare.

Tillräckliga skäl torde icke heller finnas att i fråga om de mindre kvalificerade tullåklagarna i lag införa särskilda — och som ovan antytts delvis ganska komplicerade — regler om anhållande, reseförbud och häktningsförhandling. Det torde nämligen icke dröja länge förrän deras befogenhet att föra talan i tullmål bringats att upphöra. 1939 års polisutredning har i sitt år 1944 avgivna betänkande med förslag till förstatligande av polisväsendet i riket och åklagarväsendet i rikets städer föreslagit, att tullåklagarbefattningarna skola avskaffas och att åklagartalan i tullmål skall ankomma på allmän åklagare. Nämnda förslag torde efter remissbehandling bliva föremål för överarbetning inom socialdepartementet, och förslag i ämnet torde komma att föreläggas riksdagen inom ej alltför avlägsen framtid.

Ehuru utskottet sålunda icke anser sig böra frångå propositionens förslag i denna del, vill utskottet dock förorda att vissa åtgärder vidtagas i den riktning motionärerna yrkat. Processlagberedningen har i sitt betänkande ut-

talat, att i den mån vissa av de nuvarande tullåklagarna ansåges icke äga förutsättningar att rätt fullgöra vad på dem enligt förslaget ankomme, borde särskilda anordningar vidtagas. I sådant syfte kunde enligt beredningens mening föreskrivas utsträckt skyldighet för tullfiskal att verkställa utredning och utföra åtal i tullmål.

Till vad beredningen sålunda anfört kan utskottet ansluta sig. Utskottet vill därjämte förorda att i administrativ ordning utfärdas föreskrifter av sådant innehåll att garantier skapas för att även i mål, där tullförvaltare har att föra talan, beslut om anhållande och reseförbud kommer att meddelas efter prövning av en därför kvalificerad myndighet. I detta syfte bör skyldighet föreskrivas för tullförvaltare att före sådant beslut om möjligt underställa frågan tullfiskals prövning.

Utskottet har icke heller i övrigt funnit anledning till erinran mot de i propositionen framlagda författningsförslagen och får på grund härav hemställa,

att riksdagen måtte, med avslag å den i ämnet väckta motionen, II: 570, bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 19 november 1946.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar *Schlyter*, *Ewerlöf*, *Ahlkvist*, *Krügel*, *Löthner*, *Lodenius*, *William Ohlsson* och *Annér*;

från andra kammaren: herr *Werner*, fru *Gustafson*, herrar *Landgren*, *Gustafsson* i *Lekåsa* och *Rylander*, fröken *Öberg*, herrar *Johansson* i *Stockholm** och *Jonsson* i *Skutskär*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.